Samu Veronika

Kikucsi Kan: *Bolond a háztetőn*

Bevezető

Kikucsi Kan a modern japán drámaírás nagymestere. 1888 december 26-án, a Sikoku sziget északkeleti részén található Kagava prefektúrában jött világra, szamuráj értelmiségi családban.[1] Már középiskolás korában bekerült egy olyan értelmiségi körbe, amely döntő hatással volt az akkor még szárnyát bontogató Kikucsi gondolkodására és alkotói munkájára. Ekkor ismerkedik meg többek között híres pályatársaival: Akutagava Rjúnoszukével és Kume Maszaóval, akikkel egyetemi évei során a *Sinsicsó* („Új Gondolat") című lap negyedik kiadását szerkesztette. 1916-ban szerzett diplomát angol irodalomból a Kiotói Császári Egyetemen, majd ezt követően belevetette magát az alkotás folyamatába, amelynek eredményeképpen 1917 és 1920 között több olyan műve is megjelent, amelyek meghozták számára az irodalmi sikert és az elismerést a művészeti élet berkeiben.[2] Művészetében szembefordult az akkoriban népszerű naturalista írásmóddal, helyette a realisztikus ábrázolási mód és a moralizáló szubjektivitás jellemzi. Művei középpontjában a társadalmi krízisek, a pénz, a társadalmi-morális válság, a szenvedő emberekben rejlő nagyság áll. Hősei általában a mindennapi életből ismert jellemek hétköznapi tulajdonságokkal. Írt drámákat, elbeszéléseket és novellákat. Drámáit az ír drámaírás hatására alkotta meg, amelynek köszönhetően a „10-es, 20-as évek legünnepeltebb drámaírójává vált és megteremtette a japán polgári drámát."[3] Létrehozta saját folyóiratát is, a *Bungei Sundzsút* („Irodalmi évek"), majd 1923-ban ugyanezen néven kiadót is létesített. 1935-ben a kiadóval karöltve barátja, Akutagava Rjúnoszuke emlékére megalapítja a legrangosabb irodalmi díjat, az Akutaga-díjat az új, tehetséges prózaírók elismerésére, Naoki Szandzsugó emlékére pedig a Naoki-díjat. Fontosnak tartotta az írók szakmai és anyagi támogatását, ezért létrehozta a Japán Írószövetséget, a *Nihon Bungeika Kjókait*.[4]

Első nagy sikerét *a Mumei szakka no nikki* („Egy ismeretlen író naplója") című elbeszélésével és *a Csicsi kaeru* („Apa hazatér") című drámájával aratja, novellái közül pedig a *Szankatei*t („Három család") emelnénk ki. A teljesség igénye nélkül megemlítenénk még néhány híres művét, amelyeket az irodalmi világ nagy becsben tart: drámái közül a *Tódzsúró no koi* („Todzsuro szerelme"), *Okudzsó no kjódzsin* („Őrült a

---

1 Gy. Horváth László: *Japán kulturális lexikon*, Budapest, Corvina Kiadó, 1999, 170–172.

2 *Encyclopedia Britannica*, elérhető: britannica.com/biography/Kikuchi-Kan (2020. 06. 21.).

3 Hidasi Judit – Vihar Judit (szerk.): *Egy magyar lelkű japán, Hani Kjóko*, Budapest, Balassi Kiadó, 2018, 283.

4 Wiebke Denecke – Satoru Hashimoto – Longxi Zhang (szerk.): *East Asian Comparative Literature and Culture*, Brill Publishers, 2019, 275.

háztetőn"[5]), prózájából pedig a *Sindzsu fudzsin* („Gyöngy asszony") című művét.[6] Tudomásunk szerint magyar nyelven csak egy műve jelent meg, amit *a Modern japán elbeszélők*[7] antológiában és az *Egy magyar lelkű japán, Hani Kjóko*[8] című könyvben olvashatunk, *Aki menti az öngyilkost* címen.

Fordítói munkánkban Kikucsi Kan egy olyan egyfelvonásos drámáját választottuk, amelyet a japán polgári dráma egyik gyöngyszemeként tartanak számon a nagy népszerűségnek örvendő *Csicsi kaeru* („Apa hazatér") című műve után. A mű címe japánul *Okudzsó no kjódzsin*, amit fordításunkban a *Bolond a háztetőn* címnek feleltettünk meg.

A történet az 1897-es évben játszódik egy kis sziget köztiszteletnek örvendő, gazdag családjának, a Kacusima családnak hátsó kertjében. A történet szereplői a 24 éves legidősebb fiú, Jositaró, aki mindig felmászik a háztetőre, és emiatt bolondnak tartják, de ugyanakkor nagyon féltik is; Giszuke, a problémára megoldást kereső édesapa; Ojosi, az aggódó édesanya; Szuedzsiró, a kisebb fiúgyermek; Kicsidzsi, a fiatal szolgáló; Tószaku, a szomszéd; és nem utolsósorban a sámánnő, aki az édesapa kérésére Jositaró megmentésén dolgozik.

Kikucsi művét könnyed, ironikus, szellemes hangvétel, ugyanakkor feszült dialógusok sora jellemzi. A szórakoztató, jól szerkesztett cselekmény mögött megbújik az érzelemteljes ábrázolás is. Kellő humorral és kitűnő kritikai realizmussal boncolgatja az élet, a család, a feltétel nélküli szeretet és a józan ész határának fogalmát.

Minden olyan drámakedvelőnek ajánljuk, aki szívesen kikapcsolódna egy szórakoztató, de az emberi lélek mélységeibe is elkalauzoló mű révén.

5 Saját fordításban: „Bolond a háztetőn".

6 Kodzsima Csiaki: „J. M. Synge and Kan Kikuchi: From Irish drama to Japanese new drama". *Hungarian Journal of English and American Studies*, X, 2004/1/2, 99–100.

7 Hani Kjóko (szerk.): *Modern japán elbeszélők*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1967, 99–107.

8 Hidasi Judit – Vihar Judit (szerk.): i. m. 84–90.

Kikucsi Kan

Bolond a háztetőn

Szereplők

Bolond:	Kacusima Jositaró, 24 éves
Öccse:	Szuedzsiró, 17 éves középiskolás
Édesapja:	Giszuke
Édesanyja:	Ojosi
Szomszéd:	Tószaku
Szolga:	Kicsidzsi, 20 éves
Sámánnő	50 éves

Idő

1897 (Meidzsi 30. éve)

Hely

A Szanuki tartományhoz tartozó Szeto-beltenger egy szigete

Helyszín

Egy kis sziget köztiszteletnek örvendő gazdag családjának, a Kacusima családnak a hátsó kertjében vagyunk. A fonott bambuszkerítés által körülvett ház nem látható, csak a magas tető, amit a déli országterület mélykék színben pompázó kora nyári égboltja határol körül. Balról a csillogó tenger terül el. A ház legidősebb fiúgyermeke, Jositaró a tető legmagasabb pontján guggol, és a tenger felé bámul. A házból az apa hangja hallatszik.

Giszuke (színfalak mögül): Josime, már megint felmásztál a tetőre. Ilyen égető napsütésben még felforr az agyvized! (kilép a verandára) Kicsidzsi?! Itt van Kicsidzsi?

Kicsidzsi (jobbról megjelenik) Igenis? Mit parancsol?

Giszuke Nem csalogatnád le valahogy Jositarót a tetőről?! Ilyen melegben biztosan hőgutát kap, még kalap sincs rajta. Hogy juthatott fel oda? Tettél drótot a pajtához, úgy, ahogy mondtam?

Kicsidzsi Pontosan úgy csináltam, ahogy mondta, uram.

Giszuke (a bambuszkerítés mögül a színpadra lép, közben felnéz a tetőre) Hogy bír azon a forró tetőcserépen ülni?
Jositaró! Gyere le onnan, de azonnal! Hőgutát kapsz, és neked annyi.

KICSIDZSI Fiatal úrfi, fáradjon le! Nem lesz jó magának, ha ott marad.

GISZUKE Josi! Gyere le rögtön! Mit keresel te ott? Hallod, Josi, gyere már le!

JOSITARÓ (közömbösen) Mi vaaan?

GISZUKE Mi az, hogy *mi van*? Azon nyomban gyere le! Megperzselődsz a tűző napon. Vonszold már le magad. Ha nem jössz le, bottal foglak leverdesni onnan.

JOSITARÓ (duzzogva) Neeem. Itt olyan érdekes dolgok vannak. Ott van Kompira[9] istenséget tisztelő Sónen szerzetes[10] a felhők között. Tűzpiros ruhában jár táncot az égi angyalokkal. És hívogat: „*gyere, gyere*".

GISZUKE Ne beszélj oly zöldeket! Biztos beléd költözött valami róka, és megette a józan eszedet. Gyere már le!

JOSITARÓ (bolond módjára majd' kicsattan a boldogságtól) Hú, de érdekes. Én is akarok menni. Várjatok meg, én is megyek.

GISZUKE Ha tovább folytatod ezt, megint le fogsz esni, és összetöröd magad, mint a múltkor. Nem elég, hogy bolond vagy, még nyomorék is leszel. Mindig csak a baj van veled, te szerencsétlen, azon nyomban gyere le!

KICSIDZSI Uram, a haragja nem vezet sehová. Ne menjek el inkább aburaagét[11] venni, az úrfi kedvenc ételét? Ha azt meglátja, biztosra veheti, hogy rögtön le fog onnan jönni.

GISZUKE Inkább jól el kéne fenekelni.

KICSIDZSI Hát én nem lennék képes ilyen kegyetlenségekre. A fiatal úrfi nem tud az egészről semmit sem. Minden bizonnyal megszállta valami démon, és az műveli ezt vele.

GISZUKE Mi lenne, ha körbeszögelnénk acéltüskékkel a tető szélét? Akkor nem mászna föl.

KICSIDZSI Bármit is teszünk, nem lesz hatásos az úrfinál. Hát, hiszen a Hondendzsi[12] tetőjére is mindenféle segédeszköz nélkül mászott fel. Egy ilyen alacsony tető megmászása meg sem kottyan neki. Mindaddig, amíg a benne lévő démon mászásra készteti, semmit sem tehetünk.

GISZUKE Hát igen, sarokba szorított minket. Még ha a fiam egy kicsit lüke is, addig, amíg bent van a házban, minden rendben van. De amint fölmászik valami magas helyre, olyan, mintha a saját bolondériáját szeretné világgá kürtölni. Szue azt mondta, hogy már Takamacuban is hallani lehet a kacusimai bolondról szóló pletykákat.

KICSIDZSI Az emberek azt mondják, róka szállta meg, de én ezt nem hiszem. Én még soha nem hallottam olyat, hogy egy róka fára mászik.

GISZUKE Hát én sem. Én másra gyanakszom. Josi születésekor a szigeten lévő összes majmot megöltem, méghozzá egy olyan importált hátultöltős puskával, tudod, az akkoriban ritka darabnak számított. Talán azok a majmok költözhettek belé.

9 A tenger és a tengerészek védőistene.

10 Az 1578-ban Kjúsú szigetén megalapított Sónendzsi (szentély) főpapja, aki az Amitábha Buddha kultuszára épülő Tiszta Föld buddhizmus tanait hirdette.

11 Olajban sült, szójababból készült japán étel.

12 Szentély Kjúsú sziget északkeleti részén (Óita prefektúrában).

Kicsidzsi Hát ez lehetséges. Ez lehet a magyarázat arra, hogy miért mászik fel ilyen magabiztosan a fákra. Akár létrával, akár anélkül bárhova fel tud mászni. Még a létrával dolgozó legkiválóbb mutatványosok ügyes fortélyai sem érnek fel az úrfi mutatványaival.

Giszuke (keserű mosollyal) Ne mondj badarságokat! Gondolj csak bele egy olyan szülő életébe, akinek a gyereke nem csinál mást, minthogy a tetőre mászik. Ojosi és én minduntalan aggódunk érte. (ismételten felemeli a hangját) Jositaró! Nem jönnél már egyszer le? Jositaróó! Gyere már! Ha felmászik a tetőre, nem hall semmit sem, teljesen elvarázsolttá válik. A mászásaival annyi gondot okozott nekünk, már az összes fánkat is kivágtam, de hát a háztetővel semmit sem tehetek.

Kicsidzsi Amikor kicsi voltam, a kapu előtt volt egy gingko fa,[13] jól emlékszem, ugye?

Giszuke Óó, az a fa… Arról a fáról mindenki tudott a szigeten. Egyszer Jositaró arra is felmászott. És hát nem felült a legtetejére, úgy kb. 26–27 méter magasan volt! Amikor már Ojosival teljesen feladtuk a reményt, hogy életben marad, egyszer csak fogta magát, és szépen, könnyedén lemászott onnét. A megdöbbenéstől elállt a szavunk is.

Kicsidzsi Valóban?… Hát ez nem semmi.

Giszuke Ezért gondolom, hogy azok a majmok szállták meg őt. (kiabálva) Josiii, mássz le! (hirtelen meggondolva magát) Kicsidzsi, nem mennél fel inkább érte?

Kicsidzsi De az úrfi biztos mérges lesz, ha valaki felmegy oda.

Giszuke Nem baj, nem baj, ha mérges lesz. Menj fel, és hozd már le végre onnét!

Kicsidzsi Igenis, értettem.

(Kicsidzsi elhagyja a színpadot, elmegy létráért, közben a megérkezik a szomszéd, Toszaku)

Toszaku Jó napot, uram.

Giszuke Üdvözlöm. Szép időnk van, ugyebár? Hogy ment a tegnapi horgászat? Volt fogás?

Toszaku Nem nagyon akadt semmi a hálóba. Úgy néz ki, véget ért a szezon.

Giszuke Hát igaz, kicsit késő van már.

Toszaku (megpillantja Jositarót) A fiatalember már megint a tetőn van?

Giszuke Igen, fönt van, mint mindig. Nem nagyon szabadna ott lennie, de ha szobafogságra ítélem, akkor meg úgy vergődik, mint hal a harasztban. De amint az ember kiengedi, máris fent van a fán.

Toszaku De mondjuk az jó, hogy ő és a hozzá hasonlók nem okoznak gondot a körülöttük levőknek.

Giszuke Hát nem úgy van az, hogy nem okoz gondot. Szégyent hoz ránk és a testvérére is azzal, hogy felmászik ilyen magas helyekre, és ott ücsörög.

Toszaku Vigasztalja az, hogy a fiatalabb fia, Szue jól teljesít városi iskolában.

Giszuke Szerencsére Szuedzsiró olyan, mint a többi gyerek, neki köszönhetően el tudom viselni a helyzetem. De ha mindketten ütődöttek lennének, tényleg semmi értelme sem lenne az életemnek.

[13] Páfrányfenyő.

TOSZAKU Erről jut eszembe, tegnap érkezett meg szigetünkre egy nagyhatalmú sámánnő. Azon tűnődtem, vajon imájával nem tehetne-e valamit a fiúért?

GISZUKE Tényleg? De hát érte már annyiszor imádkoztak, hogy már megszámlálni sem tudom, semmit sem ért.

TOSZAKU Elmondások szerint ez a sámánnő Kompira istenség földi közvetítője, és csodatévő erővel rendelkezik. Kompira szelleme lakozik benne, így az ő imáját össze sem lehet hasonlítani holmi egyszerű szerzetesfélékével. Mi lenne, ha tennének egy próbát?

GISZUKE Hmm, nézzük csak… vajon mennyibe kerülne ez nekem?

TOSZAKU Ha nem lesz sikeres a gyógyítás, nem kér semmit. Ha pedig sikerül, akkor annyit adjon, amennyit jónak lát.

GISZUKE Szuedzsiró szerint ezek az imák nem érnek semmit, de amíg nincs mit vesztenem, megér egy próbát.

(Ekkor Kicsidzsi megérkezik a létrával. A bambuszkerítésen belül helyezkedik el.)

TOSZAKU Na, akkor én most elmegyek Kinkicsihez, mivel nála szállt meg a sámánnő, és idehívom.

GISZUKE Köszönöm a fáradozását! Legyen szíves beszélje rá, hogy jöjjön ide. (végignézi, ahogy Toszaku távozik) Naa, Josiii! Gyere le, gyere már!

KICSIDZSI (felmászik a tetőre) Fiatal úrfi, jöjjön, menjünk le együtt! Ha itt marad, éjszaka nagyon magas láz fogja gyötörni.

JOSITARÓ (megrémülve, mint ördög a tömjénfüsttől) Szó se lehet róla. A hegyi szellemek[14] könyörögve kérnek, hogy menjek oda hozzájuk. Neked nem lett volna szabad idejönnöd. Mit képzelsz?

KICSIDZSI Ne mondjon ilyen sületlenségeket, jöjjön már le!

JOSITARÓ Ha csak egy kicsit is hozzám érsz, a hegyi szellemek darabokra szednek. Bizony.

KICSIDZSI (hirtelen odafordul Jositaróhoz, a vállánál megfogja, és húzza lefelé. Jositaró semmilyen ellenállást sem tanúsít) Engedelmeskedjen, máskülönben megsérül.

GISZUKE Csak óvatosan!

KICSIDZSI (Jositaró elől van, és ereszkednek le. Jositaró sántít, mivel a jobb lába sérült.)

GISZUKE Josi gyakran hangoztatja, hogy Kompira istenséggel beszélget. Akkor a sámánnő csak tud majd hatni rá, ha már Kompira isten földi hírvivője. (kiereszt-ve hangját) Ojosi, gyere csak ki!

OJOSI (bentről) Mi van?

GISZUKE Meghívtam hozzánk egy sámánnőt. Mit szólsz?

[14] Japánul *tenguknak* nevezik őket. Hosszú orrú hegyi démonok. Úgy tartják, hogy közeli kapcsolatban állnak a sárkányokkal és a varjakkal. Mivel a hegyekben aszkéta életmódot folytatnak, hosszú orruk, piros arcuk, szárnyuk, valamint a kezükön és lábukon hosszú körmük van. Mindig hordanak maguknál nagy kardot és tollból készült legyezőt.

Ojosi (lengőajtó mögül megjelenik) Nem lehet tudni, mit hoz az élet, lehet, pont ettől fog meggyógyulni a fiunk.

Jositaró (elkeseredett arccal) Apa, miért kell lemennem? Pont most ereszkedett le értem egy ötszínű felhő.

Giszuke Te félnótás! Nem azt mondtad egyszer, hogy az ötszínű felhő miatt ugrottál le a tetőről? Na, éppen ezért vagy ilyen nyomorék. Ma Kompira isten sámánnője látogat el hozzánk, hogy kihajtsa belőled a benned lakozó valamit, ezért gyere le onnan, és várjad szépen őt itt.

(Ekkor érkezik meg Toszaku a sámánnővel. A sámánnő egy tündéri szépségű, ámde ravasz tekintetű nőszemélynek tűnik, aki nemrégiben tölthette be az 50. életévét.)

Toszaku Uram, bemutatom a sámánnőt.

Giszuke Jó napot kívánok! Boldogsággal tölt el, hogy eljött hozzánk. Hát valójában ő a mi problémánk. A család szégyenfoltja.

Sámánnő (készségesen) Nincs miért aggódniuk, uram. A bennem rejlő isteni eredetű tudás és erő segítségével rövid időn belül meg fogom gyógyítani. (Jositaró felé fordul) Ő lenne az?

Giszuke Igen, ő az. Már 24 éves, és az égvilágon semmit sem csinál azon kívül, hogy magas helyekre mászik fel.

Sámánnő És mióta van ez a betegsége?

Giszuke Születése óta. Már kicsi korában felmászott mindenre, 4–5 évesen a szoba fali fülkéjére,[15] majd a házi oltárunkra,[16] de a polcokra is felmerészkedett. Emlékeim szerint 7–8 évesen fára is mászott, 15–16 éves korában pedig a hegyre ment föl, és egész nap nem volt hajlandó lejönni onnan. Megállás nélkül beszélt magában, úgy, mintha szellemekkel vagy istenekkel beszélgetne. Vajon mi lehet vele?

Sámánnő Kétségkívül egy róka szállta meg. Mondok érte egy imát. (Jositaró felé lépked) Figyeljen ide jól! Én Kompira Daigongen isten földi megtestesülése vagyok. Úgy vegye, hogy minden egyes szavam tőle származik.

Jositaró (nemtetszését kifejezve) Ön egyáltalán találkozott valaha is Kompirával?

Sámánnő (haragosan) Milyen faragatlanságot mond! Az isteneket a szemünkkel nem láthatjuk.

Jositaró (büszkén) Hát pedig én már többször is láttam. Kompira egy idős isten, aki fehér kimonót visel, és a fején arany korona tündököl. És a legjobb barátom.

Sámánnő (nem tudja könnyedén kihúzni magát, zavartan Giszukéra néz) Ez itt egy különleges esete annak, amikor valakit megszáll egy róka. Most megpróbálom megszólítani az istenséget.

(A sámánnő varázsigét recitál, és ezt rejtélyes gesztikulációval kíséri. Eközben Jositaró, akit Kicsidzsi még mindig a vállánál fogva tart, teljesen közömbösen

[15] Japánul *tokonoma*. A hagyományos japán szoba fali fülkéje, amelyet ikebana-kompozíció, képtekercs, családi ereklyék stb. díszítenek.

[16] Japánul *bucudan*. Buddhista házi oltár.

viselkedik, mintha ez az egész ügy őt nem is érintené. A sámánnő őrjöngve tombol, majd elveszíti az eszméletét. Ezt követően újra feláll, és nyugtalanul körbepillant.)

SÁMÁNNŐ (a korábbiakhoz képest teljesen más hangon) Én Kompira Daigongen vagyok, aki a Zózu-hegyben lakozom.[17]

MINDANNYIAN (Jositaró kivételével mindannyian meghajolnak) Óóó!

SÁMÁNNŐ (méltóságteljes hangnemben) E ház legidősebb fiúgyermekét megszállta a Taka no dzsó-hegy[18] rókája. Ezért fel kell őt lógatnotok egy fára, és át kell itatnotok a testét zöld fenyő levelének a füstjével. Ha nem így cselekedtek, utolér benneteket az isteni büntetés. (A sámánnő ismét eszméletét veszti.)

MINDANNYIAN Óóó!

SÁMÁNNŐ (újra feltápászkodik, és közben úgy tesz, mintha mit sem tudna) Mit mondott Kompira isten?

GISZUKE Hát ez olyan csodálatos volt…

SÁMÁNNŐ Ha nem cselekednek gyorsan úgy, miként Kompira mondta, utoléri Önöket a büntetése. A biztonságuk érdekében mondom.

GISZUKE (zavartan) Kicsidzsi! Most menj, és hozzál fenyőfalevelet.

OJOSI Az nem lehet, hogy ilyen rettenetes dolgot kérjen az istenség.

SÁMÁNNŐ Egyedül a róka fog kínkeservesen szenvedni a füsttől. Jositaró nem fog. Gyerünk, iparkodjanak! (Jositaró felé néz) Hallotta, mit mondott Kompira, nem?! Siessen, még mielőtt baja esne.

JOSITARÓ Kompira istenségnek nem ilyen hangja van. Neki semmi köze egy ilyen nőhöz, mint amilyen maga.

SÁMÁNNŐ (sértett önérzettel) Na, várjál csak, majd én megmutatom neked. Te utálatos róka, hogy mered ilyen szavakkal illetni az istenséget?

(Kicsidzsi megjön, kezében fenyőfalevél. Ojosi kétségbeesik.)

SÁMÁNNŐ Ha nem veszik komolyan Kompira szavait, súlyos büntetéssel sújt le Önökre.

(Giszuke ímmel-ámmal segít Kicsidzsinek tüzet rakni, majd a tiltakozó Jositarót odavonszolják a füsthöz.)

JOSITARÓ Apa, mit műveltek? Nem akarom, nem akarom!!!

SÁMÁNNŐ Ha arra gondolnak, hogy ez Jositaró hangja, akkor nehéz lesz megfüstölni őt. Gondoljanak arra, hogy ez csak a róka hangja, azé a rókáé, aki Jositarót kínozza.

OJOSI De hát ez rettenetes!

(Giszuke és Kicsidzsi együttes erővel a füstbe nyomja Jositaró arcát. Ekkor a házból Szuedzsiró hangja hallatszik.)

SZUEDZSIRÓ (a házból) Apaa, anyaa, megjöttem!

GISZUKE (kissé fejvesztve, de elengedi Jositarót) Hazajött a fiam. Hogyhogy? Hiszen ma nincs is vasárnap.

[17] Kagava prefektúra nyugati részén található, 538 m magas hegy.

[18] Kjúsú sziget északkeleti részén (Óita prefektúrában) található, 474 m magas hegy.

(Szuedzsiró kinéz a lengőajtó mögül. Egy délceg fiúról van szó, aki sötét színű középiskolai egyenruhát visel. Rögtön észreveszi, hogy valami nincs rendben.)

Szuedzsiró Apa, mit műveltek?

Giszuke (zavartan) Hát öööö…

Szuedzsiró Mi ez? Miért égetitek a fenyőfaleveleket?

Jositaró (gyötrődve köhög, amikor megpillantja öccsét, úgy tesz, mintha maga a Megváltó jött volna érte) Öcsém, apa és Kicsi belenyomtak a fenyőlevél füstjébe.

Szuedzsiró (elsápad) De hát apa? Már megint valami szamárságot csinálsz? Hát nem beszéltünk már erről eleget?

Giszuke Igen, de ebben a csodatévő erővel rendelkező sámánnőben lakozik egy istenség…

Szuedzsiró Miket beszélsz? Csak azért, mert nincs magyarázat arra, amit a bátyám művel, ilyen sületlenségekhez folyamodsz?

(Megvető tekintettel néz a sámánnőre, és közben megtapossa az égő faleveleket.)

Sámánnő Várjon! Ezt a tüzet isteni utasításra gyújtották meg…

Szuedzsiró (arcán gúnyos mosollyal eltapossa a tüzet) …

Giszuke (más hangnemben) Szuedzsiró! Te jó eredményekkel büszkélkedhetsz az iskolában, veled ellentétben én iskolázatlan vagyok, így bármit is mondasz nekem, azt én elfogadom. Még akkor sem gondolod, hogy abba kellene hagyni a tűz taposását, ha annak meggyújtását egy isten rendelte el?

Szuedzsiró Fenyőfalevél égetésével semmit és senkit sem lehet meggyógyítani. Ki fognak nevetni az emberek, ha azt mondjátok, hogy rókát űztök ki Jositaróból. Ha Japán összes istene itt teremne, akkor sem gyógyulna meg, még egy megfázásból sem. Egy ilyen szélhámos, mint amilyen ez a sámánnő, kizárólag csak a pénzeteket akarja megkaparintani.

Giszuke De hiszen az orvosok sem tudták meggyógyítani.

Szuedzsiró Ha az orvosok azt mondták, nem lehet meggyógyítani, akkor nem lehet. És ahogy már többször is kifejtettem, ha a bátyám szenvedne ettől a betegségtől, akkor igenis mindent meg kellene tennünk annak érdekében, hogy meggyógyuljon. Nekünk mindössze meg kell engednünk neki, hogy felmászhasson a tetőre, és ez máris bearanyozza az egész napját. Vajon van-e még egy olyan ember Japánban, aki annyira boldog, mint Jositaró? Még a világon sincs. Tegyük fel, hogy meggyógyítjátok és épelméjű ember lesz belőle, na és akkor mi van? 24 éves, semmihez sem ért, még egy betűt sem tud leírni, tapasztalata sincs. Valójában csak annyi történne, hogy szembesülne saját nyomorúságával, és Japán legboldogtalanabb emberévé válna. Apa, te tényleg ezt akarod? Nincs annál nagyobb badarság, minthogy alávetitek mindenféle szenvedésnek annak érdekében, hogy épelméjű legyen.

(megvetően néz a sámánnőre) Toszaku szan, ha Ön hozta ide ezt a nőszemélyt, akkor legyen szíves, vezesse is el innen.

Sámánnő (feldühödve) Az, aki szembeszegül az istenek akaratával, az azon nyomban megkapja büntetését. (Recitálja a varázsigéjét, de most a korábban tapasz-

talható gesztikuláció nélkül. Egyszer csak elájul, majd pedig feláll és folytatja.) Én Kompira Daigongen vagyok. Minden szó, amely elhagyta a beteg fiú öcscsének száját, kapzsi természetéből fakad. Mindannyian tudjuk, hogy ha a báty meggyógyulna, akkor őt illetné a ház összes vagyona.

Szuedzsiró (határozott mozdulattal ellöki a sámánnőt) Miket hordasz te itt össze? Te bolond! (Kétszer-háromszor belerúg.)

Sámánnő (feláll, majd hirtelen visszatér valódi énjéhez) Áúúú! Mit csinál? Megőrült?

Szuedzsiró Te csaló, te szélhámos!

Toszaku (szétválasztja őket) Kölyök, várjon! Csillapodjon!

Szuedzsiró (még mindig idegesen) Beszélsz itt mindenféle esztelenségeket! Egy ilyen szélhámos, mint te, vajon mit tudhat a testvéri szeretetről?

Toszaku Elmegyünk! Hiba volt idehoznom őt.

Giszuke (Toszakunak pénzt nyújt át) Kérem, bocsásson meg neki, hiszen még fiatal. Nagyon lobbanékony természetű.

Sámánnő Innentől kezdve *ennek* itt veszélyben az élete, megrugdosott engem, miközben Kompira istenség bennem volt.

Szuedzsiró Miről beszélsz, te?

Ojosi (megállítva Szuedzsirót) Hallgass már el! (sámánnőnek) Mélységesen sajnálom.

Sámánnő (Toszakuval együtt elindulnak) Attól a lábától kezdve fog megrothadni, amivel megrugdosott engem. (Távoznak.)

Giszuke (ránéz Szuedzsiróra) Nem gondolod, hogy büntetés jár azért, amit tettél?

Szuedzsiró Nincs olyan isten, aki egy ilyen csalóba beköltözne. Ostoba hazugságokat hordott itt össze.

Ojosi Már az elejétől fogva gyanús volt nekem. Egy istenség nem mondana ilyen kegyetlenségeket.

Giszuke Hmm, mondjuk ez valóban így van. De Szue, ugye tudod, hogy a bátyád egész életeden át a te gondod lesz?

Szuedzsiró Dehogy lesz! Ha sikeres leszek, építek Josinak a Taka no Dzsó-hegy csúcsán egy nagyon-nagyon magas tornyot, és akkor ott lehet.

Giszuke Vagy úgy. Na de hova tűnt Jositaró?

Kicsidzsi (felmutat a tetőre) Ott van fönt!

Giszuke (mosolyogva) Mint mindig.

(Jositaró az előbbi nagy zűrzavar közepette, minden bizonnyal, még mielőtt bárki is észrevette volna, felment a tetőre. A többiek lentről Jositarót nézik, és mosoly telepszik az arcukra.)

Szuedzsiró Egy átlagos ember valószínűleg nagyon mérges lenne az előbbi fölfüstölés miatt, de Josi már el is felejtette. Bátyó?

Jositaró (a kicsit bolond(os) elméje ellenére, szívéből valamiféle különleges testvéri szeretet árad) Szue! Megkérdeztem Kompira istenséget, hogy ismeri-e azt a nőt, aki nálunk járt, és azt mondta, nem.

Szuedzsiró (nevetve) Tényleg? Hát Kompira előbb szállna beléd, mint abba a nőszemélybe.

(az aranysárga lenyugvó nap kibújik a felhők mögül, és beragyogja a háztetőt) Milyen szép naplemente.

Jositaró (arcán megcsillan az aranysárga színben pompázó lemenő nap sugara) Szue, nézd csak, ott szemben, a felhőben van egy arany palota! Nézd csak meg! Milyen gyönyörű…

Szuedzsiró (egy épelméjű ember keserűségével) Óóó, látom! De szép!

Jositaró (boldogságtól telve) Figyeld csak! Hallod a palotából a furulyaszót? Annyira szeretem. Hát nem gyönyörű?!

(Az apa és az anya már bementek a házba, a bolond báty fentről a tetőről, a bölcs öcs pedig lentről a kertből mozdulatlanul nézi az aranysárga színben ragyogó naplementét.)

Rezümé

Jelen munkánkban Kikucsi Kan egy olyan egyfelvonásos drámájának magyar nyelvre történő átültetését választottuk, amelyet a japán polgári dráma egyik gyöngyszemeként tartanak számon a nagy népszerűségnek örvendő Csicsi kaeru *(„Apa hazatér")* című műve után. A mű címe japánul Okudzsó no kjódzsin, *amit fordításunkban a* Bolond a háztetőn *címnek feleltettünk meg. Fordításunkat megelőzi egy rövid bevezető, amelyben bemutatjuk a szerző életpályájának főbb állomásait, ismertetjük írói hitvallását, említést teszünk legkiemelkedőbb műalkotásairól és a nevéhez fűződő irodalmi díjakról. Végezetül pedig kedvcsinálóképp néhány szót szólunk magáról a drámáról, bízva abban, hogy felkeltjük az olvasó érdeklődését Kikucsi szórakoztató, ugyanakkor érzelmes műve iránt.*

Kulcsszavak: japán dráma, Kikucsi Kan, Bolond a háztetőn

Abstract
Kikuchi Kan: Madman on the Roof

This paper contains the Hungarian translation of a one-act play by Kikuchi Kan. The play is considered to be one of the crown jewels of Japanese drama besides the acclaimed Chichi kaeru (The Father Returns). *The title of the work is* Okujou no kyojin, *which we have chosen to translate as* Bolond a háztetőn (Madman on the Roof). *In the brief introduction to the translation, we present the most important stages of the author's career, his writer's creed, as well as the list of his most significant works and the literary prizes associated with his name. Lastly, we provide a short analysis of the play itself to arouse the interest of the readers in Kikuchi's interesting and emotional work.*

Keywords: Japanese drama, Kikuchi Kan, Madman on the Roof

Felhasznált irodalom

Gy. Horváth László: *Japán kulturális lexikon*, Budapest, Corvina Kiadó, 1999, 170–172.

Hani Kjóko (szerk.): *Modern japán elbeszélők*, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1967.

Hidasi Judit – Vihar Judit (szerk.): *Egy magyar lelkű japán, Hani Kjóko*, Budapest, Balassi Kiadó, 2018, 283.

Kodzsima Csiaki: „J. M. Synge and Kan Kikuchi: From Irish drama to Japanese new drama". *Hungarian Journal of English and American Studies*, X, 2004/1/2. 99–100.

Wiebke Denecke – Satoru Hashimoto – Longxi Zhang (szerk.): *East Asian Comparative Literature and Culture*, Brill Publishers, 2019, 275.

Internetes forrás

Encyclopedia Britannica, elérhető: britannica.com/biography/Kikuchi-Kan (utoljára megtekintve: 2020.06.21.)